

સજ્જનતા મેઢવવાના

સાધન.

— ૨૪૧૩ —

કૃપાળી પ્રશીક કરનાર.

યુ. વાહિરા અબદુલહુસેન આકમ
જી તા. હા. માણેલાસ જાયાબાઈ

મુ. ભાવનગર.

અમદાવાદ.

પ્રકાસ પ્રેસમાં જુનાબીલાસ નારણલાલે

વર્ષાં સંવત ૧૯૪૧ સને ૧૯૮૫

ક્રીમત ૨ આના

સજ્જનતા મેળવવાના સાધન.

છાપાની પ્રતીદ કરનાર.

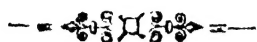
બુ. વોહોરા અબદુલ હુસેન
આદમજી તા. ઠા. માણિક
લાલ બાપાભાઈ. ભાવનગર.

અમદાવાદ.

પાનકોરને નહે રાગડોડ પરભુના
મકાનમાં સત્યપ્રકાશપ્રેસમાં બુલાખી
દાસ નારાયણસી છાપાં સંવત ૧૯૪૧
સને ૧૮૮૫ ક્રીમત ૨ આના

પ્રસિદ્ધ કત્તાળી સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

અર્પણ પત્રીકા.

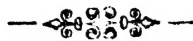

શા. શા. વડીલ ભાઈ જમનાદાસ
ભગવાનદાસ ની 'કૃપા'ની.

રનેહના કૃપાથી બંધાએલા અતઃકરણની નીરાણી બલ-
વવા આતર તેમજ આપજનો યોગી પુરતો પ્રસિદ્ધ ક-
રી આ આધુનિક કાળમાં જે દેશ સુધારાનું કામ બજાવે
છે તેને માટે હું આપનો ઉપકાર માનતાં આ પુસ્તક સા
થે આપનું નામ જોડવા ઉચ્ચીત ધારી આ અંત તમાને
અર્પણ કરું છું તે કૃપા કરી સ્વીકારશો એજ

લી. માણેકલાલ નાથાભાઈ

इश्वर प्रार्थना*

हरिगीतछंद.

जय जगन्नाथति अति गहन गति मुक्त सति न पोये जयां रेती
 हुंमंदसि ग्राव ग्राणी केम, अतर्क्यै अदभुत पुंज कृती;
 सुख सुवन संगाय रामन^१ दमन^२ विपाद पुंज गुण छे विभु;
 केशवा करी सद्गुणि देतो, ग्राणी पुंज प्रभुता प्रभु. १
 भरि देवान साक्षि निधान प्रभु अडिंआन नईसो परहरि
 पर अज परमानंद ! हुं साटांग प्राणमं हरिहरि।
 हर कृपा केशवा कंद लड आनंद अंश रंजमां;
 जय बीनि नंजन नदन रंजन तुं न संगी दंजमां; २
 पंज आनंद भवि^३तुंड कंध अनुकरण आ आनंदनुं;
 कंड भंगण यरणे रतवन आक^४वन अतः करणनुं;
 जय अमृत अजर^५ आनंदतजपप्रणयान जयअनय्येकतुं;
 जय अतन अदग अनाथ नाथ ननुं विचारि विवेकतुं ३
 सुख करण अकरण राखण हरकन हरण दास तणी हरी,
 अजगमरण दारण तरण तनद यरण वंदु करी करी;
 जय जन विधाता जगत बाता सांति दाता जय प्रभु,
 हनुं आग बल्लभ दास विनिनि जयति जय जय जयवि^६भू

१ भक्तानार २ विद्वानार ३ श्रीजि ४ पामंड ५ नकल कर
 ६ श्री कृष्ण ७ नडपण रहित ८ आनन्द ९ तारा १० यमराज,

છપ્પો.

સજ્જનતા ગુણ સરસ, મળે નહીં ખરચે મુલ્ય;
 શિખ્યાથી ન શિખાય, નથી ફળતો કે ફૂલે;
 ભયરે દેરા વિદેશ, લેરા જીવમાં નહીં જનમે;
 ક્ષિત્ર તિર્ય પ્રવેશ, કિધે પશુ કાઈ ન પામે;
 કદી પ્રગટે નહીં દલપત કહે, ધર ધર અથડાએ ધાણું;
 ધધર કપાથી ઉપજે, પુરુષ વિષે સજ્જન પાણું. ૧

યથાર્થ છે. સજ્જન થવાને માટે કાંઈ શરીર શણગારવાની કે ડાહી ડાહી વાતો કરવાની કે માઠી માઠી સભાઓમાં જવાની યા ખરાખોટા પ્રયત્ન કરવાની જરૂર નથી, કેમકે જ્યાં સુધી તમારા મહીન અંતઃકરાણમાં સુવિચારે વાસો કરેલા નથી ત્યાં સુધી એ તમારો તમામ ખોટો ડોળ તે સોનાના ખાલામાં ઝેર ભરી ખરોખર છે. ત્યાં સુધી તમારી તમામ આતુરીને વિદ્યા તે નકામીજ છે, પછી તમને શારો સંગ થયો હોય તો પણ શું ? યા ન મળ્યો હોય તો પણ શું ? કોઈ પૂછશે કે મહા ગુણોથી ભરેલ જે વિદ્યા તેનો વાસો થતાં સુવિચાર તેના હૃદયમાં વાસો કર્યા વિના કેમ રહે ? તેનો ખર્ચ છે પણ વિદ્યાનો વધારો તેજ જલિતો વધારો એમ માનવું કેટલેક દરજ્જે ગેરવાજગી છે, કેમકે વિદ્યા ભણી તેને જ્યાં સુધી અનુભવી નથી ત્યાં સુધી તે ભણતર તદ્દન નકાર્યુંજ છે. વળી કેટલાએક વખત જે વિદ્યા સુખના હિંગોળમાં સુવાડનાર છે, તેજ આપણને દુઃખ

સજ્જનતા મેલવવાના સાધન*

—= ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ =—

સર્વ પ્રાણીઓથી મનુષ્ય પ્રાણીમાં બુદ્ધિ રૂપી અમુ-
લ્ય રત્ન ત્રી જગત્તો મહાન પિતા તરફથી તેની મંગલ
બાવના એ વિશેષ બક્ષીરાય્યેલી છે. આ બુદ્ધિ રૂપી અ-
મુલ્ય રત્ન પ્રભાવે માણસો સર્વ પ્રાણીઓમાં સર્વોત્તમ સત્તા
બાળે છે, ને તેની લગામ પોતાના હાથમાં રાખી શકે છે.
આહાહા !!! બુદ્ધિને પ્રભાવ ફેટલો બળવતું છે. તેના ઘડે જે
કામ કરવું પડ્યું છે હાલતું તથા જેને વિષે સ્વપ્નામાં પાણી
વિચાર નહીં આવેલો તેવાં કામો પણ થઈ શકે છે. હવે
આની ઉત્તમ આજ્ઞા જે બુદ્ધિ તેને બધારવાને વારતે માણ-
સો સાચા ઉપાયો યોજવા બેઠ્યો ? માત્ર સત્સંગને સુ-
વિદ્યા જે આ એ ગુણોની ખામી વિશેષ રહી હોય તો ન-
હી કુસંગનો ને વેડેમનો બધારો થાયજ, ને તે બુદ્ધિના
વિશેષ પાણને મગાડી સારા સારના વિચાર બહુ કરાવે.
ને કિર્તિને કલંક રૂપી કાળજીથી કાળો કાપ લગાડે. આના
દાખલા આપણને આ સંસારમાંથી જોવા બેઠ્યો તેટલા
મળી આવશે, એમાં તો શક નથી. પરંતુ માણસમાં સ-
જ્જન પડ્યું આવ્યું અતિ દુર્લભ છે કેમકે માત્ર સત્સંગને
સુવિદ્યા મળી એટલે સજ્જન થઈ શક્યો એમ માનવું એ
તરત જિરવાજીતી છે. જો એ કે તે વિષે આપણા પ્રાણ્યા
તકલિ સ્વપ્નામાં પણ લગે છે કે.

દાયક રસને દોરી જાય છે, આના દાખલા પણ આપણા હાલના ઉચ્ચરતા યુવાનોમાંની જોવા જોઈએ તેટલા મળવાને કંઈ પણ પડનાર નથી.

હવે આ ઉપરથી આપને એમનો બારણું હજી કે સુન્નતના પણ મેળવવાને માટે કોઈ એકલા વિદ્યાને સુસંગતી જ નહીં છે એમ નહીં. પણ ખીજા ફેટલાક ગુણોની પણ પૂરે પૂરી આવશ્યકતા છે. તો તે ગુણો કયા કયા?

૧ આપણે દરેક વખતે ને દરેક કામ કરતી વેળા ઈશ્વર ઉપર દ્રઢ આસ્થા રાખવી ને તેની ખીકથી ચાલવું. કેમકે તે પેદા કરનાર તથા જગત તંત્ર ચલાવનાર મહાન પિતાની જ્યારે આપણે ખીક ન રાખતાં મરજી મૂક્યું આચરણ આચરીએ ત્યારે એકતો નારિતક પાણીના માટે દોષ આપણે શિર ચોંટે, એટલું જ નહીં પણ એવું અધઠિત કતબ્ધતાનું ફળ બારે દુઃખમાં ભોગવવું પડે. કેમકે જ્યારથી આપણો આ અવગતિમાં જન્મ થયો છે ત્યારથીજ આપણે ઈશ્વરી નીયમ (ઈશ્વર પ્રસન્ન થાય તે) માં ચાલવાને બંધાએલા છીએ. છતાં પણ આ વખત યુવાની અવસ્થામાં દિવાના બની કોઈ પણ પૂર્વ રિયતિનો વિચાર ન કરીએ તો તે ફેટલું જોઈ?

હમણું તે કરમાવાનું ને જન્મનું તે મરવાનું એ પણ યાદ રાખવું જોઈએ. એક દિવસ આણે સદા કાળની લાંબી ઊંઘમાં પડનાર છીએ જ. હવે જ્યારે આમ છે છતાં પણ આ પાણીના પરપોટા સમ સ્વરૂપ કાળના આ-

યુષમાં આપણે આપણું બાન ભૂતી જઈશું ને મફતમાં
 ગરકાવ થઈ રહી થોડો કાળ પાણુ પ્રભુ પ્રાર્થનામાં ચિત્ત જુ-
 તિનું વલણ નહીં વાળીએ તો પછી અંતે આપણા શા હાલ
 થવાના? કાળે નાના અને માટા શ્રીમંત અને ગરીબ શૂર-
 વીર ને બીકણ એ સર્વને પોતાની જાળમાં પકડેલા છે, ને
 તે એક દીવસ આપણને પાણુ તેની ભયંકર જાળમાં આલ-
 શ્વજ, ત્યારે પછી પરતાવો કરવો પડશે. માટે આ અમુલ-
 ખ જીવતરનું સાર્યક કરવાને અને આવો મનુષ્યા વતાર ફરી
 મળવો દુર્લભ છે. એમ ગણીને દરેક કામમાં ધ્રુવરની બી
 ક રાખી વર્ત્યુ. ને તેની ભક્તિ કરવી એ સજ્જનતા સં-
 પાદન કરવાનું પ્રથમ સાધન છે. ધ્રુવરી નિયમ મુજબ
 આશયું એ સજ્જનતા મળવાનો બીજો રસ્તો છે. ધ્રુવરી
 નિયમ દ્રઢ તેમજ મજબૂત છે, ને તેમાં એક રતિ માત્ર પાણુ
 ફર પડતો નથી. જો કદાચી ફર પડે તો સર્વ સ્થળે અંધાધૂંધી
 મચી રહે. આ નિયમ તે કયો? માણસોએ નિતિથી ચાલ-
 વું. નિતિ તે આપણને સ્વર્ગનું સુખ દેખાડનાર છે, ને ધર્મ
 અર્થ, કામ, મોક્ષ તરફ દોરનાર જીવિકા છે. ગમે તેટલાં
 પૂણ્ય કરો, દાન કરો, જપ કરો, તપ કરો, ને ગમે તેટલાં
 શ્રુત કરો યા તીર્થ કરો તેમ છતાં નિતિ વિના સર્વ ભિતિ
 હાયક છે, ને તેથી મન વાંચ્છના ફળીભૂત થઈ શકતી નથી

હવે આવી અત્યુત્તમ જે નિતિ તે કેમ મળે? તથા તે
 મળવાને શારણ ઉપાયો યોજવા? તો પ્રથમમાંજ સેવ્ય વાચ્યે

વર્ણા ક્રમકે

સત્ય થકી પાંડવ સગા, પમ્વા વિજય વિલાસ

સત્યે સંપત સાંપડે, સત્ય પ્રભુ સાક્ષાત. ૧

સત્યનો મહીમા, સત્યથી થતા દુર્લભ લાભ, સત્યથી
થતી શાંતી ને સત્યથી થતાં અનેક મીઠાં સુખો વિષે કેળ-
વણી પામવા સર્વ જનો ધોડું યા ધડું જાણે છે, એવું કો-
ઈકજ પ્રાણી હશે કે જે સત્યપર પ્રેમથી ને અસત્ય પર (ધ-
કારથી નહીં) જતું હોય. વ્યહારની બાબતમાં આધુનીક
સમયમાં કેટલાક પુરૂષો સત્ય કરતાં અસત્યને વધારે પ્રીય
ગણે છે. પણ બીજી વાતને જો આપણે તેની વૃત્તિનું વ-
લણ તપાસીશું તો સાદું જણાઈ આવશે કે તેના સ્વાભાવીક
જીવસાનુ ઝરાણનો સત્ય તરફ વધારે વેહેતું હોય છે. બા-
ળક જ્યારે જન્મે છે ત્યારે તેની વૃત્તિ સત્ય બણાઈ જા-
ય છે. પણ જ્યારે તે પોતાની આસ પાસ અસત્યનો પ્રચાર
જીએ છે ત્યારે તેના હૃદયમાં ઈશ્વર રાખીત સત્યબીજને
જાડાં મૂળ નાંખવાને કાંઈપણ સાધન નહીં મળવાથી અંતે
તે સૂકાઈ નારા પામે છે. ને અસત્યની છાપ એટલી મ-
જબૂત પડે છે કે પછુગથી તને કાઢી મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

બાકીઆ સત્ય તેજ આપણું જીવન છે. તેના વડેજ
આપણે કુનીયા તરી શકનાર છીએ ને તેજ આપણી પ-
છુવાડે યનારની દોલત છે. એ વિશેના આપણા શાસ્ત્રોમાં
વર્ણા પ્રમાણ છે સત્યનાં સુખો જેટલાં આપણી પ્રજાએ

અનુભવ્યાં છે તેટલાં ખીજી પ્રજાએ ભાગ્યેજ અનુભવ્યાં હશે. આહાહા!!! સત્યને માટે જોણે રાજ, સ્મૃત્તિ ને વેળ-વનો ત્યાગ કરેલ, સમાં સરોદરને વહાલાં મિત્રનો વિયોગ પસંદ કરેલ, ને વર્ષોના વર્ષો વમડામાં પોતાની સંકેમળ ને સુરિલ આંખો સાથે શિત ઉજ્જ કે યિરી ખીજી કોષ્ટ ૫-છા જાતની દરકાર કર્યા શિવાય કંઈ અને ગ્રાડીઓમાં ઉ-ધાડે પમે ચાલવાનું પ્રીય ગણેલ અને પોતાના લાકડવાયા પુત્ર તથા પ્રાણથી અધીક પ્યારી અર્ધાંગના પર પાણ તલ-વાર ઉચકવાને જોણે જરાયે આંચકો ખાધેલ નહીં. ધન્ય છે યિવા મહારાજાઓને. અહાહા!!! આવો સત્ય પર જ-નો પ્રેમ તે સદ્ગુણ સંવં બ.બતમાં મેટ્ર હોય તેમાં શી નવાઈ!

સત્ય જીવધારી પર ઇશ્વર હંમેશાં પ્રસન્ન રહે છે, ને તેની રક્ષા રૂપા દ્રષ્ટિથી કરે છે. તેની પ્રાર્થના સાંભળી તેને સત્વર મદદ કરે છે. પાણ અફસોસ અફસોસ!!! કે હાલમાં ઠેકાણે ઠેકાણે અસત્ય, દગા ફટકા, પ્રપંચ, લુચ્ચાર્ધ ને વિશ્વાસઘાત કરવામાં જીમ વર્ણ પાણ હર મૂકી દીધી છે. તેમાં વળી વેપારી વર્ગ તે લાલચને પ્રભાવે આંધળા બોત બની ગયેલા દેખાઈ હોય. તેમણે અનિતિનેજ પુણ્ય દેરી માની છે. યે અમાગે ધંધો છે. યે વિના અ-ભિ રાતી પાછ પાણ કેમ દેખાઈ? યે બાબતમાં ઇશ્વરનો અમારા પર કોપ થવાનો નથી. યેમ માની બેઠેલા છે,

પણ તેઓએ સારી પેઠે યાદ રાખવું જોઈએ કે- જોમ ક્ષેત્ર
વેળા ક્ષેત્ર કૂતરો મહાન ગંગા નવી પવીત્ર નદીને કાંઠે રા-
ટલાનો કટકો મોંમાં ધાતી ઉભો હતો, ક્ષેત્રમાં તેણે તે
નિરમળ પાણીમાં પોતાનો પડછાયો ભાળ્યો. આઘી પોતે
પોતાના મનમાં ધણોજ હરખાઈ તે રોટલાનો કટકો સેવા
પોતાનું મોં ઉઘાડી નદીમાં પડ્યો. ક્ષેત્રે મોંમાંનો રોટલા
પણ ખાયો તેમ પણ તમારા પૈસા ખાશે. માટે ભાઈઓ
આ વિષે વચાઈ તો શું કરું પણ તમારે ક્ષેત્રનું તો યાદ
રાખવું કે-

સોભીને લજ્જા નહીં, ધામીને શું કુળ,

મુખ્યા શીરૂએ વિપ્રજ્ઞે, લોભ પાપનું મૂળ.

સોભ જુદા પાપનું મૂળ છે. ક્ષેત્રે લોભને બાધ
ધણોજ કુદર્મો થાય છે. લોભી પુરવે પરમધરને તેમજ
કુટીયામાં વસનાર સર્વને ધણોજ અજખામણા છે; કારણ
કે તેની ખુદી કુનિયાને કનડવાના કામમાં વપરાય છે, પણ
કેઈનું બલું કરવામાં વપરાતી નથી. લોભી માણસને લો-
ભો જીવતા માપ આપે છે ને મુખ્યા પજુવાડે રાજીપો ખ
તાવે છે તેવાજ બધીચારીને પણ જાણવા. કેમકે સધળા
કુર્મુણોમાં વ્યભીચાર એ અધમા અધસ છે. તેથી કચીને
કેટલાક પુરવો, લંપટ છીનાજવા, વ્યભીચારી, એ જામ
અજખાય છે. જે સ્ત્રિ અગર પુરુષ લંપટ વયો તે મનુ-
ષ્ય જુતાં પણ પશુથી હસે છે, એમ નફી જાણવું. કે

મકે તે હડકાયા કુતરાની માફક અહીંથી તંડી ભરક્યા કરે છે તેનું ચિત્ત બચ્ચ રહે છે. જ્યોતેને કોઈ રથળે ચેન પકડવ નથી. તે આવાને વખતે મેટા બરીને ખાતે નથી, ધધા કરવા પેસેનો તેના પર પરવું લક્ષ્મણ હોય થી જ્યાં નકે ધા ચો હોય ત્યાં ખોટ લાવી મકે છે સાંજે સુત્રની વખતે પગ તેને ગિરાંતે જાય આવરી નથી. કેમકે તેનું બચ્ચ મન ધડીયાળના લોલકની પેટ પરસ્તી છુપી મિર્જવાને લીન થયેલું હોય છે તે વારંમાવાર પોતાના મનમાં વિચાર કર્યા કરે છે કે ફલાણી સ્ત્રીને હું ક્યારે ને કેસી રીતે મળીશ. તેનાં સગાં સહોદરને જાણ ન થયા હજી ને તેનાં અધર રસનું પાન કહે, ત્યારેજ મારો જન્મારો સર્જન થય. આહાહા!!! તે ના જાણી લાગી, તેની લાયણવા, તેનાં મેકુ વાકયો, ને તેની ચાલ હું શી મારી જીભે વાણું, આવાં આવા વિચાર તેના મનને વારંવાર પચારીમાંથી બેકું કરે છે. ને થોડીવાર વળી પાછો પચારીમાં સવારે છે. થોડીવાર તે તેને મળવાની હુકિતચ્છા શ્રદાવે છે, ને થોડીવાર વળી ફતેહ ન મળેલી શકાયથો બોલાવે છે કે.

મૃત મરને રંગ રૂપ, ધટે ગુણ ઉપચાર

ધન, તન, માલ કિંટું ધરા, વિપયાન બીચાર- ૧

વાસ્તે બસ તે મારે ન બંધાયે. પછિ અરેરે તેના

હૃદયે જીવવાના જીવણનું આ બોલવુંતો થોડીજ વખતનું છે કે તેનું નિરંકુશ મન પતંગીયાની માફક દિગ્ગમ અંતર્યામી

નારા થયા શિશ્ય ગિરન થતું નથી. તે હડકાયા કૂરાતી મા-
 ફક લાકી વગરનું હાડકું કરડી પોતાના ઘંતમાંથી નીકળેલું
 લાકી પોતે ચાટે છે, તે પોતાનું સત્ત્વ જાણ ખુશી થાયછે
 આવા મનુષ્યનું શરીર જેમ કામળ પક્ષ્મ ચંદ્રની કળા દિ-
 વસે રિવસે ક્ષોણ થતી જાય છે તેમ ક્ષીણ થાય છે. કેમકે
 પોતાની વહાણી, મધ સુખ દુઃખની ભાગીદાર જે પોતાની
 પરણીયત પ્રીયા તેને તણ જેમ કાગડો સરોવરનું મીઠું જળ
 મૂકી સ્ત્રીના માયાપરના ઘડાપર બેસી પાણી પીએ છે,
 તે તુપ્ત થતો નથી તેમ તે પોતાની અબિ રૂચીમાં વધારે
 કરે છે. જેમ મૃગ શ્રાંઝવાનું મિથ્યા જળ જોઈ પોતાની તૃ-
 ભણા છીપાવવા દોડે છે પણ થોડાવાર લાચી પાછું બેસેછે,
 તેમ તે પણ જેમ જેમ વિસયનાં લુપ્ત થતો જાય છે, તેમ
 તેમ પોતાની મનેચ્છાને આધીન ન રાખતાં વધારે વીલાસ
 ભોગવવાને, દુનિયામાં પોતાના ગવાતી કિર્તિ તેમજ પોતાની
 જાત સામું ન જોતાં ફાંફ ગર્વ કરે છે. તે છેવટે બે હા-
 લખની જગત કર્તા પાસે પોતાનાં કરેલાં પાપનો જવાબ દે-
 વાને જાયછે. ધી:કહે, આવા લેપટ પુરુષના જન્મારાને કે
 તે જાણતાં છતાં પણ આ દુઃખ રૂપી જાળમાં પડવાને દોડે
 છે. પણ અંતે તેના કયા હાલ થાયછે, તે સુઝો તમે ત-
 મારી મળેજ વિચારો.

આપણે પ્રાચીન તેમજ અર્વાચીન ઇતિહાસ જો-
 હયું તો જોવા બે સુમાર દખલા મળે આવશે કે જોણે વિન-

પય વાંચનામાં પોતાનું રાજપાટ પડ્યું એવું છે, ને અધ-
મા અધમ સ્થિતિ ભોગવી છે, પણ તે બધાનું વિવેચન આ
જમામ્મિ કરીએ તો ધારેલી મુરદ પર આજીવાને વંચારે વ-
ખત જોઈએ. એમ જાણીને એ બોલ સંભળાવું છું જુઓ-

મનહર છંદ

શંકર સુભાગી અનુરંગી, ત્યાગી ગુણ માગી;
ભાગી ભીલડીને જગી; કાયાનું કરમ છે,
ભારથીની કાયા દેખી, બ્રહ્માયા છે બ્રહ્મા ડાહ્યા;
હાયા છે માયાની કેરી, છુવાઈ રામ છે.
ઈંદ્ર અહરવાયી લલચાયા, કાયા રે મ ભીયા;
ધાયા રવિગૌતમ, કાયાયાનો ધરમ છે;
ભીષ્મન ભૂજાયા ભાન, કુમાયા દેવતા બંધા;
પૂરાતે પસ્તાયા કરી, કામજે પરમ છે.-

વળી

ક્રીચક દ્રોણી યજી, માહાયો મદાંધ યજી;
ભાયો સેંકડો ગુમાયો, પાયો કુખ દાદો છે;
હાયાહરી સિંતાનો ઉઠાયો ને ર.વશ રાયો;
જયો મૂળ દૂત નાક. નિશ્ચય કટાયો છે;
કિલ્કધાનો વળી ને, રૂપાળી બાળી નાર બંધ;
મુગ્રિવળી સાય હેરા વેરા વરતાયો છે,
ભીષ્મન ભીમીમાં દુઃખ, માટું વ્યર્થમાર વળી
ક્રીચડતો ખાસો દેહ, પાછળ પરતાયો છે

તેમજ બગી અર્વાચીન કાળમાં પણ જોઈએ તો કર-
ણધેલાએ માધવની ઓ પદ્મગીની ઇચ્છાથી આ કુળદુષ્ટ
અને અપૂર દોલતથી ભરેલો ગુજરાત પ્રાતઃપ્રસન્નમા-
નોને હાથ આપ્યો. પેસવાએ પોતાનું રાજ આયું વિગેરે નિ-
ગેરે અનેક દાખાઓ મળી આવે છે. તો તે સર્વથી સિદ્ધ
થાય છે કે પરચીની ઇચ્છા રાખનાર કદી પણ સુખી થતો
નથી. એવા પ્રૃથ ને રાજ હોયતો પ્રજાનું, ગુરૂ હોયતો
શિષ્યનું, પુરોહિત હોયતો યજમાનનું ને શ્રેષ્ઠ હોયતો આકરનું
અપમાન પામે છે. તે આ લોકમાં તથા પર લોકમાં વીડા
પામે છે માટે હે મારા વડીલ શુભસો તમા જો તમારા સુ-
ખમાં ને કિર્તિમાં વધારો કરવાને મહાતા હો તો એવા સં-
પદ પ્રૃથને અડીને પણ નાહી નાંખજો. કેમકે તેના જોવા
અરે નીચ, અરે પાપી ને અરે મૂર્ખ તમને આ અવનીમાં
જાગ્યેજ મળશે ઉપર ખતાવેલા અભિચાર તથા લોભ દુર્ગુણ તજ
વાને નિર્મતથી ચાલવું તથા સત્ય વાક્યો વચ્ચાં એ સજ્જતા
સંપાદન કરવાનો ખીજો રસ્તો છે.

હવે સુજ્જનપણું પ્રાપ્ત કરવાનો ખીજો રસ્તો દરેક
કામની શરૂઆતે વિચાર કરવો, તેજ છે. સાચામાં પણ કહું
છે કે,

અનારંભોકર્ય પ્રથમબુદ્ધિ લક્ષણ.

કાર્ય આરંભતાંજ વિચાર કરવો, કેમકે તેમ કરવાથી

આ સહસ્રીક દુનીયામાં આપણું નામ મહાસાગરમાં જેમ ખડકો ઉપર પાણીની રેતો ધસી વાર આવી જાય છે. તે પછી તે પોતાની ઐંધાણી કાયમ બતાવવા ફરે છે. જેમ આ પણ આ સંસારમાંથી કુચ કરી આસ્વાજ્ય બની જાય પછી નામને કામની ઐંધાણી કાયમ મૂકતા જાય છે. હાલના વખતમાં કેટલાક પુરાણ માણસો પુરાણીના, ધનના ને ધનના, ને અમલદારો અમલના મદમાં પોતાના વિચાર શક્તિને કાંઈ પણ હુકમ કરવાનાં અથવા ઐંધાં બીજાં કામ કરવામાં કામ લગાડતા નથી. જેવાં અંતે તેઓને પસ્તાવું પડે છે. ભાઈઓ તમારે હંમેશાં યાદ રાખવું કે કામ કરતાં વિચાર વધારે કૌમતના છે. જે માણસ લાંબો વિચાર કરતો નથી ને સાહસીક પણ જેમ માફક આવે તેમ પોતાની વિચાર શક્તિને દોડાવે છે તેની મતિ મંદ પડી જાય છે. ને જ્યારે મતિમંદ પડે છે ત્યારે તેની શાભા, આગર ને હકમાં તુકરાન થાય છે, અમતો નિઃસંરાય જાણવું, માટે દરેક કામ આરંભતાં પ્રથમજ વિચાર કરવો કે- આ કામ કરવું યદે છે કે કેમ? આ કાર્યમાં લાભ મળશે કે કેમ? આ કામ પૂરું થશે કે નહીં? આ ત્રણે સવાલના જવાબમાં જો “હા” આવેતોજ અગળ પગલાં બારવાંને પછી દ્વિતી સખી સાહસ્ય પણ મેળવવું. કેમકે ઉત્તમ પુરુષનો તેને જ જાણવો કે જે

વસંતતલકા વૃત.

પ્રારમ્ભ્યતેનત્વલુવિન્ધમયેનનષિઃ.

પ્રારમ્ભ્યવિન્ધાવિહતાવિરમાન્તિમધ્યા

વિન્ધેપુનઃપુનરપપ્રોતિહમ્યમાના

પ્રારબ્ધમુક્તમજનાનપરિત્યજન્તી.

ભાવાર્થ એજવૃતમાં.

કે કામ નીચ જન વિન્ધ બધે ન માડે,

ધાતાંજ વિન્ધ જન મધ્યમ છેક છાંડે,

આવે ફરી ફરી અતિરાય વિન્ધ આડે,

તોય તમે ન જન ઉત્તમ કોઈ દોડે.

(ટાઈટલ પેજ આર્ય સુબોધક.)

પડીકમાં કામ કરવાનો વિચાર કરવો ને પડીકમાં સો
ક લગ્નગથી ખીયું. વળી પડીકમાં નડીં નહીં, એક વખત
તો ફતેક બોલાવુ એમ ધારી આગળ ચાલવું, પાછું પાછી
અપકિર્તિ થય તો એમ ધારી ખંધ કરવું. એમ દગમ
મન મન રાખવું નડીં એ સુલગ્ન પાછું પ્રાપ્ત કરવાનો
ચોતે રસ્તો છે.

૪ સારી સંગત રાખી એ સલગ્નતા મેળવવાનો
બોધો રહેતો છે. સંગતનું બળ અયાગ છે. સત્યસંગથી
કૃત્વાકૃત્યનું જ્ઞાન આવે છે, હિતા હિતનું રાગ થાય છે.

ને નૈધીજ રાસીરક શક્તિને મર્યાદામાં રાખી હથરેયપીત સદ્ગુણો તે સારી રીતે મરજી મુજબ ચલાવી શકાય છે. સત્સંગથીજ માન વધેછે. ને પાપ ઘટેછે. સત્સંગથીજ પરમેશ્વરી નિયમ મુજબ ચાલવાનું જાને છે. સત્સંગને પ્રભાવ ઠેકોળો જળવત્ત છે. એક વખત સત્સંગને પ્રભાવેજ એક નિય કીટ નીચેની વાત મુજબ ઈંદ્રના શીરપર વિરાજવાને શક્તી માન થયો હતો.

એક વખત અપાડ માસમાં જ્યારે સૂર્ય પશ્ચિમ જાણી પોતાના જાન્ય લાલ કિરણોથી પ્રકાશ કરી રહેલ ને જે વખતે વગડાના યુસાફરી પાસેના ગામમાં પહોંચવાને તથા ગાયો પોતાના બાહરડાને મળવાને ત્વરાથી દોડતી હતી તે કસીયાત માણસો નોકસીથી કંટાળીને વિશ્રાંતી લેવાને અને શરીરને આરોગ્ય રાખવાને પોતાના સંમિત્રોથી સુંદર વાડીયોની અંદર ખુશીના ટપ્પા મારતા હતા. જે વખતે પતિને પરમેશ્વર માની મુજબારી શક્તિ આપ્તિ હતી. પીયુને આવવાની તક જાણી પોતાનું કામ બકાંથી કરતી ને દેટીક દાંભીક ધર્મોધ આપ્તિ પોતાના લાલજનાં દર્શન કરી મોક્ષ મળવાને પોતાના શરીરને શૂંભારી હજવે હજવે લીલ મરોડતી ને રસ્તે ચાલનાર માણસોને કામ કટાક્ષ મારતી ને પોતાની રાખીઆની સાથે પોતાની જહાડુરી ગાતી, દેરાંમાં જઈ ને! ને! રાખ્દો પોકારતી મરદાના ટોળાંમાં પડી આપ્તિ લૂટાવતી હતી. એવે વખતે એક મધુકર પા-

સેના એક વિરાજ સુંદર પાળથી ખાંધેલ, ને રણીયામણી
 બેઠકાથી શામિતા તળાવના નિર્ભય નિરમાં ઉગેલાં સુગંધી
 કમળનાં પુષ્પમાં આગોટી ખાંચણણાટ કરતો કોઈ કુખડ રાં
 ડના એકઠા કરી રાખેલા છાંણના ઢગના પાસેથી જતો હ
 તો. એવે વખતે તે માંહેનો ગેંગો ધીમે રાખ્દે બાલ્યો કે-
 અરેરે !!! આ કુખ મારે હજુ દેટલી મુલત બોગવવાનું
 હશે? મને અહીં જોમ જોમુ. વખારે વખત થતો જાય છે
 તેમ તેમ કુખમાં ઉમરો યાય છે. આ રાખ્દ પેલા ઉડતા
 આનંદીને ઉલોગી મધુકરના સાંબળવામાં આવતાંજ તે
 પોતાની આસપાસે જોવા લાગ્યો. તો પોતાના જોવીજ પાં-
 ખજાળ ગેંગાને બાળ્યો. તેને જોઈને કહેવા લાગ્યો, કેવું
 આશ્ચર્ય!!! તારે મારા સંરખી પાંખ છે, ને ઉડતાં આવ
 કે છે, તો પણ આવી દુર્ગંધી જગમાં બેથી રહે છે ને
 કુખનાં પોકાર કરે છે. આ જોઈને મને તારાપર વહ્ણિ-
 જ દયા આવે છે, પણ આ વખત હું તારા કુખમાં ભા
 ગ લેનાર થઈ શકું તેમ નથી જો તારી મરજી હશે તો
 આવતી કાલે પ્રાતઃકાળમાં એટલે જે વખતે મુર્ધ પોતાની સર્વ
 ક્રિયાથી પૂર્વદિશામાં પ્રવેશ થશે. ને નાનાં પ્રહરનાં વૃક્ષો જોવાં
 કે આંખા, આંખલી, આસોપાલવ, પીપળા, લીમડા વીગરે
 અનેક ઝાડોની ઘટાઓમાં રાતને વખતે સંતાઈ રહેલાં પ-
 ઠીંબો આનંદીત રવરે પોતાનાં વિખૂટાં પડેલાં ખમ્ખાંમિને
 ૧૬ કરી બોલાવતા હશે, ત્યાં બસત જતો કંચન જોવા

રજા અને તાલ પાણીમાં રનાન કરી ઇષ્ટના ઉપકાર
 માતા ગાતા ને નાસ્તિક જનને શિખામાણના આપખા મારતા
 પેતના આશ્રય પ્રત્યે જતા હશે. એવે વખતે હું આ રસ્તે
 થી મહાન સરોવર ના નિર્મળ નીરમાં ઉગેલાં. ને સૂર્ય સાથે
 વિકાસીને જોનારા સરસ સુમંદી વાળાં જે કમળનાં પુષ્પ
 તેની બહાર તને બતાવવા માંડી સાથે જો તું આવવાને ખુ-
 શી હશે તો તેડી જઈશ. જેમાં કે મારો હમથનો વાસ છે.
 આવી વિનય વચન સાંભળીને તે ની જગા જોવાની અ-
 ભિલાષે ગેંગાએ પોતાના આ નવા મિત્રોને વણીજ ખુશી,
 દેખાડીને દ્રાવેલે વખતે આવવાને કહ્યુંકાન આવી. વળતે
 દીસે તે સુંદર પાંખવાળો ભરે પોતાની કબૂલત પુજ્ય પે-
 લા ગેંગાને સાથે લઈ પાણી ઉપર યુગી રહેલ અનેક કમળને
 દિલાજો તળાવની મધ્ય જગાએ જઈ પોતાના નવા મિ-
 ત્રને કહેવા લાગ્યો. તું હવે અહીં બેસ, ને આ સુંદર પુ-
 જ્યનો મધુરો રસ પી. પાણી સૂર્ય અસ્ત થવાને વખતે થતી
 ને ઉડી જશે, કેમકે નહીતો આખી રાત કમળ બંધ રહે-
 શ, માટે મંત્રાવું પડશે. આવી રીતે ચેતવણી આપી પેતે
 ખીન કમળમાં જઈ બેઠો ને જ્યારે સૂર્ય પોતાની દબાવ-
 તાને પાછી બેસી રહેજ આખો ત્યારે પોતાની હમથની
 રીત મુજબ ચેતને ઉડી બધી, યજ્ઞ પેલા ગેંગાને સુખ
 માં બેઠેલા લીન થઈ મર્યા કે કમળ ખીડાઈ ગયું, રાત
 દેવીએ પોતાનો કાને મટ ચોરસ પાડેલો કર્યા, વધ

૧૩૨, સીંહુ સીમરે વગડાઉ શાડી ખાનસા જનાવરે નિર્ભય
 પાછે પોતાના શિકારને પકડવા માટે ચોતર્ફ માટી ગર્જના
 કરતા કરતા લાગ્યા, ને હરામી સોડો નિદ્રાધીન ધમ્મિલા
 માણસોની સ્વપ્નદેનતે મળવેલું દ્રવ્ય એવી ઘેનાને ચોતરફ
 ફાંફાં મારતા લાગ્યા, તો પણ પોતાના સંખલનું કહેલું વ-
 ચનતો નિસંધીજ મર્યો. એવે વખતે સર્ગમાં વસનાર કે
 જોને માટે એક વૈમાન લઈ એક દુઃ કમળ ઘેનાને આપ્યો
 ને ઉતાવળથી કેટલાંક કમળ પુણ્ય લઈ સર્વ રાકડી માન
 મહાનવિતા બલ્લાને આપ્યાં, તેણે તે માંહેનાં કેટલાક હૈંદ્ર
 ને કેટલાંક વિઠ્ઠુને ને કેટલાક શિવને આપ્યાં. તેમાં પેલું
 જિંઘા વાણું કમળ શિવને માથે જીવું બાંધવામાં આવ્યું. અ-
 રાણે. ૬૫ યતાંજ કમળ વિકારમાન થયું ને તેની અંદરનો
 ગેંગો શીવજીના જોગમાં પડ્યો. જોને જોષ્ઠએ તે જ્યાણ
 પિતાએ પોતાના શ્રીકાળ જ્ઞાનથી જોષ્ઠ, પુત્રી ચર્ષ, અલ-
 વ મુખ્ય આપી જન્મ માર્ગના દુઃખમાંથી મુક્ત કર્યો.

સુરો તમે તમારી જીંદગીમાં સુખ મેળવવાને અહોતા
 હો તો કોઈ પણ માણસનો મિત્રાઈ કરતા અગાઉ સારી પેઠે
 વિચાર કરશો. કેમકે દુઃખીઆનાં

છંદ પો.

તરુનરો નહીં ત્યાગ, ભાગ્યથી સુરતરુ ભેટ
 હિરા મળે હજાર, કેરિતૂર છેલ્લું છેડે,
 ખગલાં ખાણું કરીક, હંમતો ન મળે હજવા;

સમજા મળે અસંખ્ય, ગરુડ મહિમા ક્યાં મળે,
જનતો બહુ જડશે જગતમાં, તન તાપ ન તેથી ઠળે;
દિલ સત્ય પછે દલપત કહે, માહા બાગ્ય સજ્જન મળે ૧
આહાહા!!! કવિતા આ ખાંધે સયક દરેક વાક્યને કેટલું માન
આપવું જોઈએ, ખરે ખર દુનીયામાં નિત્ર યનારનાં જોટ
નથી. પણ આપણે સુમે સુખી ને દુઃખે દુઃખી યનાર, યોગ
શીખ્યાજી આપનાર, નિતિને રસતો ખતાવનાર, ને મધુ વા
કુપો વદતાં શીખવનાર સદ્ મિત્રો તો શોધાજી મળશે

બાઈમો હવે સુજ્જનના મેળવવાનો પાંચમો રસતો
વિવેકજ છે. વિવેક એટલે જીને જી રીતે કરે તે રીતે માન
આપવું. મર્યાદથી ખોલવું તથા ચાલવું તેજ છે શીતા જનો
સૌ સારી રીતે જાણે છે કે

રામા શાન્તિ રૂપ થકી, નિરા અંદરથી નેહા

વિદ્યા તેજ વિવેચી, સકળ શાન્તિ શક- ૧

વિદ્યાનું આશુપણ વિવેક છે. જો વિદ્યા સંપાદન
કરી પણ વિવેક ના મુગ્ધ ન જાણે તો તેને જોમ નાગાને
ખેણાં શાન્તતાં નથી તેમ વિદ્યા શાન્તી નથી. આ વિષે
વધારેના શું કહેવું કેવલે સૌ પેત પોતાના મનમાં સારી
રીતે સમજે છે કે દુનીયામાં વમનાર મનુષ્યને દુ
ખના દરિયામાંથી અચાવનાર તે “નાવ” છે. આ વિશે કોઈ
વેળા એક યુવાન હોદરાએ એક વૃદ્ધ વિદ્વાનને પૂછ્યું કે
બાઈ યુવાન સાકોના હકમાં કયું કયું આત્મે ભરી છે.

ત્યારે તેણે જવાબ દીધો જો અદમ્ય ને હલમનું શરૂઆતું. આ
 વેળા તેજ યુવાને ફરીથી સ્વાભ પૂછ્યો કે-અદમ્ય રાખવાને
 શા ઉપાય છે. જવાબ ત્યારે તે પિદ્ધાને પશ્ચીજ ગંભીરાપ્રથી
 જવાબ દીધો કે પ્રથમતો જીમને વશ રાખવી, ને આપણા
 બાલને આપણાં છોકરાં જેવાં ગાળુવાં યથાર્થ છે. જીમ જ-
 ગણી જનાવર છે. જો તે કમજામાં રહે તો આપણા ખચા-
 વ કરે. ને નહીંતો તેજ આપણા કટકા કરાવે. જીમ્યા:

જીમ યકા પિમીક્ષણે, રડું કચીયું રાજ,

રાખણ જીમે રાખીમ્યા, જીમ સજાવે સાજ. ૧

જો તેને કમજામાં રાખીએ તો ખરેખર સ્થળ લો-
 કાની પ્રોતિ કરે, આપણા ખૂરા રાત્રીને નિત્ર ખતાવે ને તેના
 અતઃક્રાણમાં આપણું સાથ જોવાની ક્ષુધા પ્રાપ્ત કરે ધણી
 વખત આપણો પ્રાણ ખચાવે ગમ્મલો માલ પછો અપાવે,
 સ્વાદીષ્ટ મિઠાઈ કરાવે, મોઢી મોઢી સમાપ્તિમાં કે રાજદ-
 રખારમાં માન અપાવે. વિકટ કામ જલદી પાર પાડીઆપે,
 ને આ લોકમાં તેમજ પરલોકમાં સુખરૂપી પર્યતના શિખર
 પર બેસાડે. પણ તેજ જીમને જો આપણે આપણા કમ-
 જામાં ન રાખતાં તેની મરજી મુજબ ચાલવાને છૂટી મુકી-
 એ તો જોત ઘોડો લગામ હાથમાં નહીં રાખવાથી ઉપર બે-
 ઠેજા સ્વારને ઘોડીજ વારમાં જમીન દોરત કરવાને સૂકતો
 નથી, તેમતે આપણી કિર્તિ, કૂળ, ધર્મ, સત્ય, સદા ચરણ,
 સુખ, વિગેરેને નાથે નમાડવાને વીલંબ કરતી નથી. કેમકે

તે આપણા નિષ્કપટી તેમજ પ્રમાણીક, ભલ્લ ને માયાણ મિત્રના અંતઃકરાણમાં દ્વેષ ઉત્પન્ન કરાવે, સગાં સખંધીને સુજ્જન સેકમાં ટંટો કરાવે, ખીનની ગુણ વાત પ્રસીદ્ધ કરાવી તેને અવિશ્વાસ વોડોરી ઘેરારાવે પોતાનું હિત અ-
હિત ન સમજતાં તે સાચુ જુદુ બીલાવી કનિષ્ઠને નિવરિધતિ ને પહોંચાડી આપણી સૂકિતિ ને કાળજના કરતાં પણ કાળો ડાચ લગડાવશે, કે જે જન્મ પર્વેત પણ જીવનો નહીં. ટુંકામાં એટલુંજ કે આપણું જોર નરમ પાડી અપણી આવરણ ઢી દોરી કાપશે.

આવી સુખ તથા દુઃખને અપાવનાર જીમને આપણે આપણા કપ્પળમાં રાખી. એ આપણી પ્રયત્ન ફળ છે. કેમકે માણસનો તમામ સ્વભાવ તથા સુજ્જનતાનો આધાર તેના પર છે. વળી જે માણસની જીમ ખરાબ હશે તે પછી મમે તેવો વિદ્વાન, કૃત્રિમ, રૂપવાન કે દ્રવ્યવાન હશેતો પણ સેકો તેને ફિટકાર આપશે. હાલમાં કેટલાક યુવાન મદના ધન મદના કે અમલ મદના અમલદારો પોતાની જીમને વરા થઇ ન બિલવાના બોધ બોધે છે, ને તેથી સામાના મન પર થરી અસરપર જરા પણ લક્ષ આપતા નથી. પણ તેઓએ સમજવું જોઈએ કે “કુમળુ ગ્રાડ જોમ નમા-
લીએ તેમ નમે.” તે મુજબ જો મજથીજ નવ બોલતાં બીજી બિતો આગળજ લાભ હાયક થાયજ. પણ તે મોટપણું પ્રશ્ન પછી તો આપણા પ્રખ્યાત કવિ દલપતરામભાઈના

બાપ વચન શું બ (પડી ટેવ તેજો ટોચે કેમ ટાળી) તે કામ
રહે છે. માટે ખીર પુષ્પે હોયતાં સત્ય પાણે મીઠું, હિપકતી.
ને પ્રીય વચન બોલતાં શીખવું જોઈએ કેમકે તેમ કરવાથી
આપણે સગા વહાલાં, મિત્ર, બાઈબાંડા આકર કે અમિત
પણ આપણું કામ સારુ કરવાને ઉત્સાહ પામીએ. પણ
જો કોઈ કામ કરવાને આપણે કોરે રાખે વાપરશુંતો સા-
માનું જિવ દુખવાથી આપણું કામ બગાડી અનિચ્છા હુકમનું
વેરવાળવાને તે આપણા પર તલબી રહેશે. ને તેમાંથી ફળતો
એજ નિકળાનું કે, આપણી કિતિને કાળો કાષ લાગવાને
આવાજ કારણથી પ્રખ્યાત થઈ પુનશ્ચિદાસ કહેછે કે,

વૃલશી ઉનકા ટેવ ગત; બોલત મિત્ર મિત્રાર

કપટ પસાઈ આતમા, કરી જીવ્યા તરવાર—

જીવથીજ માણસો શાંતપાણે ફળીયાનો વહેવાર ચલાવી
રાકે છે. તે તેજ જીવથી સાચા સામી લડાયો ઠાય છે, લે-
છીની નરીખા ચાલે છે ને જો શહેરે લકમીથી બરપૂર, ખે-
હોળાં વેપાર વાળાં, તરેહ તરેહના રાણગારોથી સોઢામણાં,
કે દિવ્યમાન ઇમારતોથી ભરેલાં, ને ખીચો ખીચ વરતી વા-
ળાં પણ ઉજડ વરતી વગરના ખાવા ખાય તેવાં ધર્મ પડે-
લાં છે. માટે સમજી માણસોએ જીવને પોતાના કબજામાં
રાખી કોઈની નિંદા ન કરવી, ચાડી ન ખાવી, જૂઠું ન બો-
લવું, ખોટી સલાહ ન આપવી, ને કદુ બાપણ ન વડવું. કે-
મકે તેમ કરવાથીજ પરમ કૃપાળુ મહાન પિતાનો આપણ

પર ચાર વધશે એટલુંજ નહીં પણ સર્વ માણસોમાં આ-
પણે મેટ્ર ગણાઈ આપણું નામ અમર કરી રાક્યું.

મહેરબાનો—આ વિષે જોટલું જોલાય તેટલું આપું
છે. તો પણ યથા મતિ મુજબ મુખ્ય મુખ્ય મુખ્ય ગુણ માંહેલા
ચોક્કસ ગુણોનું વિવેચન કર્યું છે. માટે જે તમારાથી તે
મુજબ ચાલવાનું બનશે તો કોમળતા, સુચીતા, સરજતા,
અંભીર્યતા, નચતા, દયા, શાંતી, પ્રીતી, દીર્ઘતા, સંતોષ,
શોર્યતા, વીરે ગુણો તમારામાં વાસો કરશે એટલે તમે આ
અવસ્થામાં મનુષ્ય છતાં હૈંદ્રના સમ આપશો ને પ્રજાશો.
કેમકે તેના અંગમાં જે ઉત્તમ ઉત્તમ ગુણો છે તે તમારા
માં વાસો કરશે—

(તથાસ્તુ)

સજ્જનના લક્ષણ.

શીખરણીકુંદ

કરે પારાં કામો, દ્રઢ મન થકી જે દિન તણી;
ઉતારી આભારી, સરસ રસ, શોધે કસ ધણી;
અતિ ઉત્કંઠા, દિન જન તણી દાદજ સુણી;
મણી શોધું મોટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૧
સને સારી વિદ્યા, ચતુર યજ્ઞને ચિત્તજ હરે;
મનો હારી બાનુ, ઉદય મય રાને પરવરે;
કળા શોધી કેવાં, વિનય મય રાખે શુભ છુણી.

મણી શાકું માટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૨
 વળી જોળી ખાણો, યુક્તી જન તણી જે ગતિ મહે;
 મહેત્સાજી માટે, સરવ દુનીયામાં સુખ સહે;
 રૂડાં એ છે રત્નો, ખલકપર જોઈ ચિતવણી.
 મણી શાકું માટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૩
 થણી વિદ્યા માહી, અમર પદને લાયક મજે;
 કરે કિર્તિ કિશ્નો, સુજરા રસ યુક્તે પગ પજે;
 અહો આર્યા બધું, પારસ કવિ છે પારસ મણી;
 મણી શાકું માટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૪
 સદા સારો પાયો, ઉત્તમ પદ આવે શુભ માણા;
 વળી વચાધારા, પુરાણ પ્યારા જગ તણા,
 તમારે આધારે, બડ ભરતખડે દિન ખણા;
 મણી શાકું માટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૫
 પુરે આરાધ્યારા, બર નિધિથી ઝાલો ખુડ તને;
 પ્રવર્તે પ્રીતિમાં, વિજય જય પાન સુજરા ને,
 જીવે જે સસારી, મદદ દિને દે અતિ વણી;
 મણી શાકું માટી સુજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી ૬
 માણો છેલ્લી વારે, નમન મનથી વંદન પછે.
 ઉદે ઇંદ સાગી, તીમર રૂપી અસ્તાન ખસશે,
 અતિથે ઉત્સાહે, બીખન મન આનંદજ આણી;
 મણી શાકું માટી, સજ્જન નિજ તે લક્ષણ તણી. ૭

ઉપજાતિ વૃત્ત.

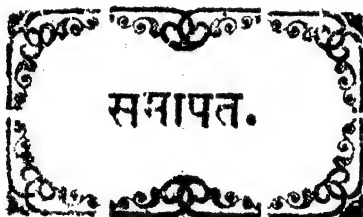
આ સૃષ્ટિ રંગેજન વાસે સંગે, સારા નકારા પરજો પ્રસંગે
 સદા વખાણે જન સુસંગે, આ મિત્રનું સજ્જન માન આંગે
 અરે સ્વેય અત્રોત્ર અણી ભસાંત્રિ, પાંચુ પીલી નહિ બીતિ બ્રાં
 કામા તિરેતેક્ષ્ણ વાહાંત્રિ તેને, તું જાણે સજ્જન સાધુ આંગે
 માયાણ હેતા જ સ્વમાન સારો, દયાણ મોટું દિલ સાખન રો
 જાણે વસ્યું અમૃત વહાલ નપતે, જરૂર તું સજ્જન જાણ આંગે
 વિવેચી જાત કરે સદાય, નતે છડું વેણ વદે કદાપી
 સારે તદાસભ્ય દરેક વેળે, આ મિત્ર તું જાણ સુજાણ આંગે
 રાખે બધા ઉપર પ્રાંત ગાત્રી, પરંતુ અશ્રમાન મન રાજી
 રે મિત્ર મેત તું કહાવડને, જણીસ ઘાસજાન સુખ આંગે
 સુપીયતા સત્ય પવિત્રતાને, પાળે પ્રિતે દેશ હિને વિતાને;
 સાખારિઆંગે ઝટકે તું દેને ગણીગુણી સજ્જન સાધુ આંગે
 માયુ કહેતાં ન કરે જરાય, ન ચિત્તમાં મોટિ અઝઝ રહાય
 આવાનિસંગે તું સદા રહેને, ગણીગુણી સજ્જન સાધુ આંગે
 આશ્રમતા અંતરનાં વાસે, કર્મવ્ય પાળી પ્રયત્નમ ધરશે
 દર્શુ, ને યાપ ન પાપ મેટે, જરૂર તું સજ્જન જાણ આંગે
 ગરિત છે મિત્ર સાધુઆનાં, રે બન્ય છે જન્મ મહાનના
 ત્યાં વચ્ચા વજ્રબલી કહીને, આમિત્ર તું સજ્જન જાણ આંગે

(૨૯)

દોહરો.

આજ પગે આનંદગો, દિવસ હોયો ખાપ,
શ્રીતામન સરવે વળી, તરવી કરજો માર. ૧
નગરચુક નેત્ર તણ, અને કરે ઇનસાફ;
છેવડ સકળ સમાજ ખા, તરવી કરજો માર. ૨

સખનાર લયાણી વનનાળી કેશવણ.

આગાઉથી ઉત્તેજન આપનારા ગ્રંથકર્તાના શુભારક નામની નોંધ

સંખ્યા.

નામ.

- જમનાદાસ ભગવાનદાસગી કુ. મુંબઈ.
 ૨૫ પરશોત્તમદાસ ગીગાબાઈ. ભાવનગર.
 ૨૫ શા. પ્રેમચંદ હરખચંદ. શિહોર.
 ૨૫ જી. છગનલાલ ખીમચંદ. ભાવનગર.
 ૧૦ પંડ્યા. ત્રિભાવનજીત કાશીરામ. "
 ૧૦ શા. જીવજીદાસ ધનજી. "
 ૧૦ ભાઈશંકર હરગોવીંદાસ '
 ૮ માણેકલાલ છગનલાલ. ધાંગવરા.
 ૭ વિરમગામ કન્યાશાળાના મુખ્ય શીક્ષક.
 ૬ માણેકલાલ દિયાલજી. ખાખરીયા,
 ૫ જમનાદાસ કુબેરદાસ. ભાવનગર.
 ૫ પરબુદાસ દ્વારકાદાસ, "
 ૫ ઠા. નાયાબાઈ વનમાળીદાસ ઉમરગામ પંડર
 ૫ ઠા. મણીરામ કુબેરદાસ. ધરમપુર.

● પાંચમી યોજી પ્ર ૧ બેનાર ગૃહસ્થોના નામ આ-
 મારા હાથ મુજબ આમ લખવા કરેલા નથી.

જાહેર ખબર.

— ❦ —

ધોડા દિવસમાં મારા તરફથી નિચેનાં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ થયાનાં છે. માટે તે ને સાહેબોને યેનાની ઉત્કંઠા હોય તેણે આજથી એક માસની અંદર મને નિ ને ટુકાણે લખી જણાવવા કપા કરી. જેથી તેને અવલથી થયેલા અહક તરીકે મણી કૌમત યેવાય.

કાઠીયાવાડી ક્રોતક સંગ્રહ--ગમત સાથે માત્ર આપનાર નિવિધ વર્તમાનો સંગ્રહ-હાલ કૌમત ૦૮૦ પછી ૩ વાળ અંદાજથી દુઃખદર્શક યાને ખાડો ખોડે તે ૫૩—

મારા કલ્પ કરનારનું સારું ને ખુર કરનારનું ખુર થાય છે તેનો આ ખેડુય ચિત્તાર ખતાવવામાં આવશે હાલ કૌમત ૦) પછી ૩. ૦૧

સોના રૂપાના ઢોળાવની ખુક--જેમાં કે તરફ તરફની ચીતથી દરેક ખાતુપર 'સોના રૂપાના ઢોળાવ અડાવવાની ક તિ પછીજ સરસ ચીતે જણાવી છે જેથી તે ખખાની માહે તી મેળવવા ઉમેદ રાખનારાઓને આ ઘામીયો અવસ્ય ખરીદ કરવા લાયક છે. કૌમત ૩. ૦૧ પછી ૩. ૦૧

માણેકલાલ નાથાભાઈ ભાવનગર કે.
ગાંડાલાલ મેઘજીની દુકાને

